

CAP-RAPPORT (CHILDREN ADVISORY PANEL) SVERIGE

Svenska CAP-barn¹ är positiva till de möjligheter som livet online ger. De använder internet för t.ex. inläring, informationssökning och umgänge via sociala medier. Barnen betonar vikten av jämlikhet, respekt och tolerans mot varandra. De är ganska nätsmarta och positiva till online-miljön, och tycks bete sig i linje med ett underförstått normsystem online.

Resultaten av de svenska grupparbetena och intervjuerna visar att CAP-barn lägger stor vikt vid frågor som hör ihop med emotionell trygghet, som mobbning eller anonymitet. Gott uppförande på nätet uppskattas och vuxna är välkomna att bidra med lösningar för detta. Det upplevdes som problematiskt men också väldigt viktigt att veta vilken information man kan lita på.

Word Wide Window till obegränsade möjligheter

CAP-barn ser obegränsade möjligheter med livet online. Det talar ofta om internet som "en plats där allt är möjligt". För dem står "www" för World Wide Window (fönster till världen). CAP-barn är intresserade av andra människor, andra sätt att leva, samt andra kulturer, traditioner och hobbyer runt om i världen. Under CAP-barnens grupparbeten i Sverige diskuterades i synnerhet jämlikhet, respekt och förståelse för andra kulturer och religioner. Detta var extra viktiga frågor i klasser med barn med invandrarbakgrund. Barnen uttryckte ofta en önskan om att betraktas som jämställda med vuxna i samhället så att deras röster och åsikter blir hörda.

VAD ÄR CAP?

Children's Advisory Panel (CAP) skapades för att få en bättre förståelse för barnens egna syn på livet online genom att lyssna på dem med hjälp av kvalitativa och skapande grupparbeten.

Children's Advisory Panel är initierat av Telia Company i samarbete med barnrättsorganisationer och skolor i sju länder i Norden och Baltikum. Mer än 700 barn deltog i projektet och har beskrivit och diskuterat möjligheterna och fördelarna med att vara online.

Syftet med CAP är att förbättra Telias förhållningssätt till barns rättigheter som användare av teknik och för att bidra till information- och kommunikations-teknikbranschens och samhällets förståelse för barn som internetanvändare.

¹ I det här projektet kommer 118 svenska barn i sex olika klasser till tals genom kreativa grupparbeten och elva barn genom djupintervjuer. Det är dessa knappt 130 barn som i texten kallas "CAP-barn".

”Det är intressant att ta reda på hur människor i andra länder är. Och vad de äter och har för hobbyer. Du kan få kompisar över hela världen om du vill”

Flicka, 15 år

Att vara online ger massor av möjligheter till underhållning, till att ha kul och känna sig glad och nöjd med sig själv och sitt liv. Dessutom finns det möjligheter att lära sig och bemästra nya färdigheter, påverka beslutsfattande och föra ut sina åsikter online. Många CAP-barn tycker också att det är viktigt att få respekt eller bättre status.

Betydelsen av ”självet” i förhållande till andra verkar minska med ålder – de yngsta bryr sig mer om sina egna profiler, medan äldre barn mer värdesätter sociala nätverk och interaktion inom grupper.

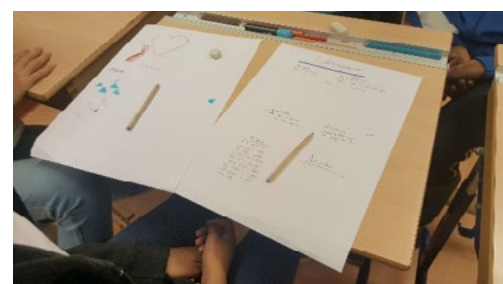
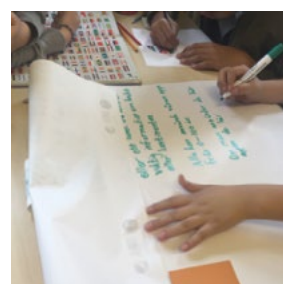
Uppmärksamhet kan sägas vara det som sociala medier drivs med. CAP-barn är väl medvetna om hur många följare och likes de har, och använder dem som indikatorer på hur populära de är.

”Det var väldigt viktigt för mig hur många följare eller likes jag hade. Vi jämförde oss med våra vänner. Nu känns det inte så viktigt längre. Jag bryr mig bara om uppmärksamhet från vissa personer.”

Flicka, 15 år

Mobilt vardagsrum för umgänge och underhållning

Svenska CAP-barn är online varje dag med en mobil. Bland svenska ungdomar har nästan alla sjätte- och niondeklassare en smartphone. Trots de många olika funktioner som är tillgängliga med dagens mobiler, anser CAP-barn att det fortfarande är mycket viktigt att kunna ringa och prata med telefonen, oavsett vilken applikation eller funktion som används för kommunikationen. Det kan bero på att barns föreställning om mobiltelefoner fortfarande är starkt förknippad med den

traditionella samtalsfunktionen. CAP-barn använder mycket ofta internet för underhållning, kommunikation med kompisar eller för informationssökning. CAP-barn i Sverige och andra nordiska länder är generellt kritiska mot påhittade nyheter och att fiska efter likes genom negativa eller självkritiska poster. Att dela erfarenheter, åsikter, intressen och ge positiva eller stöttande kommentarer uppskattas däremot tillsammans med likes.

”Jag svarar aldrig och mina föräldrar tycker att det är ett problem. Jag tänker inte på om någon har ringt mig. Om mamma vill få tag på mig kontaktar hon mig via SnapChat istället. Vi har precis installerat Snap-Chat på hennes telefon så att hon får tag på mig.”

Flicka, 14 år

CAP-flickor tycker att det är väldigt viktigt att ha konstant kontakt med den innersta sociala kretsen. De betraktar det som samma sak som att spendera tid tillsammans och tycker att det är jämförbart med att vara fysiskt på samma plats med kompisarna. Med andra kontakter är det svårare att veta hur personens liv verkligen är. Eftersom man vanligen delar huvudsakligen positiva erfarenheter i publika profiler är det svårt att avgöra hur ”påhittad” eller ”äkta” personen och hans eller hennes liv verkligen är. Betydelsen av sociala medier dök även upp i grupparbetena. Flickgrupper och grupper med många flickor presenterade idéer om appar för motivation och gemenskap.

”När vi är tillsammans håller vi på med våra telefoner tillsammans. Vi följer varandra och gillar varandras poster. Vi gör det även när vi inte är tillsammans. Ibland gör vi videor tillsammans. Det är enklare och roligare med en kompis.”

Flicka, 12 år

CAP-flickor talar ofta om online/sociala medier som en plats eller ett tillstånd. När man iakttar och lyssnar på flickor verkar de ha en delvis annorlunda relation till mobiltelefoner än pojkarna. CAP-flickor beskriver ofta sina mobiltelefoner som ”nyckeln till sina liv”. De betraktar

sina mobiltelefoner som ett sätt att dela sina vardagserfarenheter med sina nära och kära. CAP-pojkar beskriver istället sina mobiltelefoner som en källa till intressant innehåll, tidsfördriv eller information. Samma typ av skillnader observerades i andra länder, i synnerhet i de övriga nordiska länderna.

Bland CAP-pojkar är kontakten med vänner mer funktionellt baserad, dvs. för att komma överens om när och var man ska träffas och vad man ska göra. Det är vanligare bland CAP-pojkar att använda dator hemma. Deras datoranvändning hör väldigt ofta ihop med datorspel, ensamma eller tillsammans med kompisar (även från andra länder). Idéer om opinionsundersökningar, fritidsaktiviteter och hur man kan säkerställa korrekt information kom ofta från CAP-pojkar. Informations-sökning, hemuppgifter och relaterade aktiviteter verkade dock väldigt lika mellan flickor och pojkar.

”Jag följer de Instagramkonton som jag prenumererar på som jag är intresserad av, som fotboll eller bilar. Jag lägger aldrig upp några bilder där. Om jag behöver information om läxor frågar jag alltid tjejerna i min klass (WhatsUp) eftersom de alltid svarar direkt.”

Pojke, 12 år

Kulturella särdrag och universella normer

För svenska CAP-barn tycks samma regler som gäller i vardagen – t.ex. att vara artig, använda vardagligt språk, inte mobba och lämna andra i fred – gälla för uppträdande online. Det finns en subtil skillnad i sociala normer mellan de nordiska och baltiska länderna. I Norden, och i synnerhet i Sverige, förväntas alla personer agera efter gemensamma regler som gynnar gemensamma intressen och allmänhetens bästa.

Säkerhetsaspekter, som att skydda personuppgifter och inte träffa okända personer, nämndes ofta. Integritetsproblem är också ofta kopplade till säkerhet. I Sverige talade CAP-barn ofta om hackade konton, även om inget av barnen har personliga erfarenheter av detta. Många CAP-barn har både privata och publika (Instagram) konton. Den publika profilen handlar om att framhäva sitt utseende, sina talanger, sin status och sina bästa upplevelser och ögonblick, medan den privata profilen, som endast delas med kompisarna, innehåller roliga bilder, gemensamma upplevelser med kompisar, händelser i vardagen och personliga eller emotionella funderingar.

”Jag är väldigt försiktig med vilka bilder eller kommentarer som jag delar på mitt publika konto. Det är inte ens säkert att jag är samma person i verkligheten. Mitt privata Instagram-konto är däremot den jag verkligen är. Det är till för mina vänner som vet vem jag verkligen är.”

Flicka, 13 år

”Om man har en ny frisyr eller en ny jacka vill man kanske lägga upp en bild och se hur många personer som gillar det”.

Pojke, 15 år

I Sverige var anonymitet ett ämne som diskuterades mycket. Anonymitet ansågs vara en styrka eftersom det gynnar den enskildes säkerhet. Den negativa sidan av anonymitet är att den öppnar upp för mobbing eller hat. Detta gäller dock endast om vissa användare kan vara anonyma medan andra kan identifieras. CAP-barnen designade ofta appar som skyddar anonymiteten för alla användare, men som även kräver detaljerad profilinformation vid inloggning så att administratörerna kan identifiera och blockera användare som inte sköter sig.

”Mina äldre bröder är väldigt rädda för att jag ska vara ute på sociala medier eller göra samma saker som de själva gjorde för bara några år sedan. Men jag vet inte om jag någonsin kommer att börja använda Facebook. Det är för äldre.”

Pojke, 11 år

Mobbing diskuterades mycket i Sverige. Ofta handlar mobbingen om utfrysning, användning av fult språk, dåligt uppförande eller spridning av otrevlig, förnedrande eller falsk information (text eller foton) om andra. När man tillsammans skapade nya lösningar och diskuterade säkerhet nämnde CAP-barn ofta att ”mobbing inte är tillåten” och att allt dåligt beteende, inklusive mobbing, kan leda till att användaren blockeras.

I alla nordiska och baltiska länder uppvisar CAP-barn en gemensam uppförandekod, dvs. en ömsesidig förståelse för vad som är ett godtagbart beteende online. Dessa regler och riktlinjer formuleras ofta inte på ett vuxet sätt, utan är snarare implicita sociala normer i online-miljöer. De är väldigt lika mellan CAP-barn från olika länder. Ett annat fenomen som observeras i de nordiska och baltiska länderna är användning av ”onlinespråk” som bidrar till ungdomarnas mobila kultur. CAP-barn skiljer mellan onlinespråk och vardagligt språk.

En bra internetanslutning tas för given

I fråga om internetanslutningens eller en lösnings funktionalitet betraktas hög teknisk prestanda – i synnerhet hastighet och effektivitet – som mycket viktig. CAP-barn kan känna sig svikna och t.o.m. uppvisa känslomässiga reaktioner om dessa förväntningar inte infrias. Detta gäller för hela upplevelsen av att vara online och användning av webbplatser, tjänster och appar. Wifi- eller mobildatatäckning nämndes knappt av CAP-barn i städer med konstant bra internetanslutning, medan wifi-anslutningen eller avsaknad av internetanslutning togs upp mycket av barn på landsbygden. De senare var dessutom mycket medvetna om vad wifi kostar.

”På semestrar och när jag inte har bra uppkoppling är värst av allt. Jag känner mig så ensam när jag inte kan se vad mina kompisar håller på med.”

Flicka, 14 år

”Wifi borde vara gratis för alla. Och alltid vara tillgängligt.”

Pojke, 12 år

Design betraktas också som viktigt i fråga om användbarhet och för att ge användaren en bra upplevelse. CAP-barn värdesätter användarvänliga, estetiska och enkla gränssnitt. Designen ska inte försämra eller motverka den tekniska prestandan. Det är också viktigt att

innehåll på internet är tillgängligt med olika operativsystem och helst gratis. I fråga om idéer för lösningar och tjänster inriktar sig CAP-barn på enkel och användbar design och funktionalitet. ♦

INTERNETANVÄNDNING I SVERIGE IDAG

Yngre barn (10–12 år) är mer intresserade av underhållningsbaserat innehåll, medan äldre barn (13–16 år) fördelar sin tid mer jämnt mellan underhållnings- och kommunikationsbaserat innehåll.¹

Svenska barn kategoriseras som ”risktagande utforskare med stöd” – vana användare av sociala nätverk som möter fler sexuella risker på internet, men med mer aktivt stöd från föräldrar.²

35%

av barnen och tonåringarna är ute på internet en till 3 timmar per dag med mobiltelefoner, datorer och surfplattor.

49%

använder internet 3 till 5 timmar per dag.

16%

säger att de använder internet mer än 6 timmar per dag.¹

CAP I SVERIGE

I Sverige deltog tre skolor i projektet: en i Stockholm, en i Södertälje och en i Umeå. I alla skolor organiserades kreativa grupparbeten där sjätte- och niondeklassare ställdes inför en utmaning från det verkliga livet och internet, och sedan fick samarbeta för att presentera lösningar.

Skolgrupparbetena arrangerades i samarbete med Friends för professionellt stöd utifrån barn perspektivet och praktisk handledning. Sammanlagt deltog 118 barn i grupparbetena och bidrog med sina idéer, kunskaper och perspektiv på livet online. Dessutom djupintervjuades elva barn om deras upplevelser online för att stödja analysen.

Intervjuerna utfördes under juni och grupparbetena i skolorna under oktober 2016. Forskare från Kantar TNS Finland hade en ledande roll genom hela projektet. Analysen och rapporteringen av resultaten utfördes genom kreativt grupparbete under ledning av Kantar TNS Finland.

¹ Friends Online Report 2016, PrintR

² Helsper, Ellen J., Kalmus, Veronika, Hasebrink, Uwe, Sagvari, Bence and de Haan, Jos (2013) Country classification: opportunities, risks, harm and parental mediation. EU Kids Online, The London School of Economics and Political Science, London.